

“KENDİ YOLCULUĞUMU ANNEMİN EMANET ETTİĞİ DEĞERLER ÜZERİNE İNŞA EDİYORUM”

...

Koç Holding Yönetim Kurulu Üyesi İpek Kırac, ideallerini gerçeğe dönüştürmeye cesaret etmiş bir “eğitim gönüllüsü” olan annesi Suna Kırac’ın izinden giderek iki yıl önce “Suna’nın Kızları” projesini başlattı. “Kız çocukların nitelikli eğitime erişmesi yalnızca kendilerinin ve ailelerinin refah düzeylerini artırmakla kalmıyor, aynı zamanda kadın istihdamı, ekonomik büyüme, toplumsal cinsiyet eşitliği, iklim direnci, halk sağlığı, toplumsal istikrar gibi stratejik konuları da olumlu yönde etkiliyor” diyen İpek Kırac, meselenin sadece kız çocukların okullulaşması olmadığını altını önemle çiziyor.

Koç Holding Yönetim Kurulu Üyesi İpek Kırac, annesinin adını taşıyan “Suna’nın Kızları” projesiyle yaklaşık 2 yıl önce dezavantajlı koşullarda büyüyen çocuklar için bir eğitim yolculuğu başlattı. Suna Kırac’ın bir ömrü nesilden nesile aktarılan ideallerinin peşinde yürüyen İpek Kırac, Suna’nın Kızları ile çocuklar için eğitim yoluyla destekleyici ve güvenli ortamlar oluşturulmasında, kız çocukların özgün ihtiyaçlarını gözeterek modeller geliştirilmesine kadar bir dizi önemli çalışmaya liderlik ediyor. İlhamını dayanışma ve kolektif etkinin gücünden alan Suna’nın Kızları’nın İstanbul Tarlabası’ndan, Şanlıurfa’ya uzanan hikâyesini, annesinin 3 Haziran’daki doğum günü vesilesiyle İpek Kırac ile konuştuk.

Geçtiğimiz Anneler Günü’nde Habertürk televizyonu ile gerçekleştirdiğiniz söyleşide “Annemin bana en önemli öğüdü hayallerimin peşinde koşması öğretmesiydi” dediniz. Ve şimdi siz de “Suna’nın Kızları” projesi için tıpkı anneniz gibi dezavantajlı coğrafyalara geziyor, eğitimde fırsat eşitsizliği yaşayan kız çocuklarına ulaşıyorsunuz. Bir paylaşımınızda “Annemin bıraktığı yerden, tam da onun hayal ettiği gibi yeni bir yola çıktık” diyorsunuz. Kız çocukları için daha kapsamlı bir adım atmaya nasıl karar verdiniz?

Annem çok başarılı bir iş insanı olmasının yanında, eğitime gönül vermiş ve hatta bana göre o dönem özellikle çocuk ve gençler için eğitim sisteminin kaderini değiştirebilecek nitelikte mücadelelere girişmiş gerçek bir eğitim insanıydı. Düşünün ki, neredeyse yaptığı her açıklamada, attığı her adımda eğitime dair bir iz görüyorsunuz. “Eğitim yalnızca devlete bırakılamayacak kadar büyük ve karmaşık bir sorun. O bakımdan bizlerin destek olması gerekir” sözü çok önemli ve bence onun konuya bakışını da özetliyor.

Tam da bu sebeple çok uzun zamandır “eğitim” üzerine kafa yırıyordum. Annemin bıraktığı yerden nasıl devam edebiliriz diye düşünüyordum. Elbette yıllar içinde yapılmış ve çok başarılı olmuş pek çok önemli kampanya, girişim, devletin desteğiyle gerçekleşmiş müdahaleler mevcuttu. Baba Beni Okula Gönder, Haydi Kızlar Okula gibi...

Bu sayede yıllar içinde kız çocukların “okullulaşması” alanında çok büyük ve önemli mesafeler katedildi. Ancak verilere baktığımızda görüyoruz ki yol katedemediğimiz pek çok alan da var. Bugün halen kadınların yaşamın her alanında güçlenmesinin önemini, erken yaşta evliliklerin önüne nasıl geçeceğimizi, kız çocukların üniversite eğitiminde hâlâ neden geleneksel olarak kadınlara atfedilen mesleklerle yönlendiğini konuşuyoruz.

Veriler üzerinden bakacak olursak:

» Erken yaşta evlilikler hem kız hem oğlan çocuklar için son derece zararlı ve tüm çocukların iyiliği için bu mesele ile mücadele etmemiz gerekiyor. Ancak sırf resmi nikâh oranlarına baktığımızda bile, 16-17 yaş grubunda evlenen kız çocuk sayısının, oğlan çocuk sayısının 18 katı olduğunu görüyoruz. Yani burada mücadele etmemiz gereken bir eşitsizlik katmanı daha var.

» OECD tarafından paylaşılan verilere göre, 2019 yılında 20-24 yaş grubundaki kadınların %44’ü ne eğitimde ne istihdamda. Aynı yaş grubundaki erkeklerin için ise bu oran %22.

» Her alanda karar alıcılara baktığımızda da benzer bir durum görüyoruz. TÜİK İstatistiklerle Kadın 2021 verilerine göre, şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı da, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kadın milletvekili oranı da, erkeklerin 5’te 1’i civarında.

» Gündelik hayatımıza dair en temel meselelerden uzun vadeli sonuçları olacak en kritik konulara kadar kararları alan 5 yöneticiden sadece 1’i kadını.

Özetle ifade etmem gerekirse, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökleri hem çok derinlerde hem de çok boyutlu. Bu nedenle bizim de konuyu bütünsel bir yaklaşımla, pek çok farklı açıdan ele almamız gerektiğine inanıyorum. Biz kız çocukların okullulaşması alanında elde edilen tüm kazanımları çok önemli görüyoruz. Ancak şimdi bu kazanımlardan faydalanarak, hep birlikte daha

derinlerdeki yapısal meselelere odaklanmanın zamanı geldi diyoruz. Artık mesele kız çocukların sadece okula erişimi ile sınırlı değil.

Onların geçmekte olduğu ve potansiyellerini tam olarak hissedip gerçekleştirebilecekleri bir ortam yaratmak zorundayız. Kız çocukların nitelikli eğitime erişmesi yalnızca kendilerinin ve ailelerinin refah düzeylerini artırmakla kalmıyor, aynı zamanda kadın istihdamı, ekonomik büyüme, toplumsal cinsiyet eşitliği, iklim direnci, halk sağlığı, toplumsal istikrar gibi stratejik konuları da olumlu yönde etkiliyor. Deyim yerindeyse, onların hayatın bir evresinde o ya da bu şekilde “elekten düşmesini” önleyen bir ekosistem kurmak zorundayız.

Eğer bu eleği en dezavantajlı topluluklarda yaşayan kız çocukların bile düşmeyeceği şekilde sıkı tutabilirsek, oğlanlar da dahil tüm çocuklara katkı sağlanmış olacağız. Neticede bu temel hedefle yola çıktık.

“Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökleri hem çok derinlerde hem de çok boyutlu. Bu nedenle bizim de konuyu bütünsel bir yaklaşımla, pek çok farklı açıdan ele almamız gerektiğine inanıyorum.”

Peki, Suna’nın Kızları nasıl bir proje? Nasıl bir ekosistemden bahsediyorsunuz?

“Suna’nın Kızları” bir yolculuk. Suna ve İnan Kırac Vakfı çatısı altındayız. Biz klasik anlamda bir proje ya da kampanya kurgulamıyoruz. Amacımız, bu konuda çaba sarf eden bütün sivil toplum örgütlerinin, veri toplayıcıların ve karar alıcıların aynı hedef etrafında birlikte düşüncelerini ve çalışmalarını sağlamak.

Kız çocukların hayallerini gerçekleştirmeye yolunda desteklediği, hayata eşit katılımı mümkün kılan bir gelecek sağlayabilmek için:

» Duyusal ve bedensel olarak iyi hâlde olmalarını,
» Öğrenmeye kesintisiz, yaşam boyu devam edebilmelerini,
» Eğlenmeye ve dinlenmeye vakit ayarabilmelerini,
» Baskı altında kalmadan çalışabilmelerini ve
» Kendilerini ilgili karar verebilmelerini sağlayan bir ekosistem oluşturmayı amaçlıyoruz.

Eğitim gönüllüsü annenizin ideallerini sürdürmeyi hedefleyen “Suna’nın Kızları” projesinin adı nasıl kondu?

Az önce de değindiğim gibi, annemin bıraktığı yerden yola çıktık ve onun ilham aldığı bir yolculuk onun ismiyle anılsın istedik. Ayrıca kız çocuklarının eşit haklara erişimi bakımından nesillere yayılmış bir mücadeleyi ve kazanımları çok önemsiyoruz. Bu nesiller arası dayanışmayı vurgulamak açısından da “Suna’nın Kızları” çok anlamlı bir isim.

En az annem kadar başarılıyız, onun kadar mücadele etmeye hazırız ve elimizi taşın altına koymaktan çekinmiyoruz.

Peki, eğitimde fırsat eşitsizliği yaşayan kız çocuklarına nasıl ulaşıldı? Bizzat kendiniz sahada neler ile karşılaştınız?

Bu yola çıkarken Eğitim Reformu Girişimi’yle birlikte altı aya yayılmış ülke çapında çok geniş bir saha araştırması yaptık. Bilgi ile yola çıkmak, meselelerden esas etkilenen kız çocukları başta olmak üzere paydaşlarımızın deneyimlerini bize gösterdiklerini değerlendirmek çok önemli.

Biz bu araştırmayla gördük ki; Milli Eğitim Bakanlığı ve sahada irili ufaklı onlarca sivil toplum örgütü, yıllardır özellikle kızların okullulaşması alanında birçok önemli çalışmaları gerçekleştiriyor.

Bu sayede Türkiye genelinde okula erişim rakamlarında önemli aşamalar kaydedilmiş durumda. Ancak bu erişim artışının kadınlarla ekonomiyi, surusure veya çocukla katılmasına tam kadınlarla yansımadığını görüyoruz. Toplum yaşı, erken ve zorla evlendirilen, ne istihdamda ne okula olan kız çocukların oranları endişe verici. İleri yaşlarda kadınların karar alma süreçlerine katılımına ya da istihdamda kadın oranlarına baktığımızda da sorunların devam ettiğini görüyoruz. Hatta sağlıklı gıda gibi, hijyen malzemelerine erişim gibi, güvenli alanlarda yaşamak gibi en temel ihtiyaçların karşılanmasında dahi artan sorunlar görüyoruz.

Kız çocukların ve hatta bütün çocukların evde, okulda, mahallede güvenli ve destekleyici ortamlara ihtiyaçları olduğunu hem sivil toplum örgütlerinden, hem öğretmenlerden, hem de kız çocukların kendilerinden duyduk. Bu sorunların çözülebilmesi yolunda özellikle çocukların fikirlerini sorma ve bu fikirleri uygulamalara katma konusunda büyük aksikler var. Okuyup diploma almak gerçekten çok önemli ama kız çocukların diğer ihtiyaçları, ergenliğe geçiş sürecindeki ihtiyaçları gibi pek çok önemli konu biraz göz ardı edilmiş. Örneğin bu araştırma bize şunu gösterdi; aileler neredeyse ergenlik dönemini hiç bilemiyor, anlayamıyor ve çoğunlukla tam da bu dönemde ne yapacaklarını bilemedikleri için çocuklarını okuldan alıyor, hatta evlendiriyor.

Öğretmenlere yönelik de pek çok proje yapılıyor ancak örneğin, “İstisnalar gördüğünüzde ne yaparsınız, kız çocuk okulu bırakıp açık liseye giderse nasıl bir yol izlemelisiniz, ergenlik geçişi çocuklara nasıl destek olabilirsiniz?” gibi önemli konularda kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade ediyorlar. Biz Suna’nın Kızları içinde kurduğumuz yapıyla sivil toplum ve kamu kuruluşlarının çocuklarla bir arada sorunları tespit edip ortak amaçlar etrafında kolektif şekilde etki üretebilecekleri bir alan oluşturmayı hedefliyoruz.

“Nesiller arası dayanışmayı vurgulamak açısından da ‘Suna’nın Kızları’ çok anlamlı bir isim. En az annem kadar kararlıyız, onun kadar mücadele etmeye hazırız ve elimizi taşın altına koymaktan çekinmiyoruz.”

Özellikle pandemide uzaktan eğitim almak isteyen köy çocuklarının çoğu internet alt yapısı ya da bilgisayar sorunu ile karşılaştılar. Siz de o coğrafyalara giden bir gönüllü olarak bugün kız çocuklarının öndeki en büyük engeli ne olarak görüyorsunuz?

Pandemi her alanda eşitsizlikleri derinleştirdi. Dünyanın her yerinde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, derinleşen yoksulluklar ve eşitsizlikler ana gündem konularının arasındadır. Bir de bunlar yetmezmiş gibi bu yüzyılda akla mantığa sığmayan savaşlar yaşanıyor. Özetle, genel anlamda pandemi değilse de yoksulluk en acil ve öncelikli gündem maddelerimizden biri.

Eğitim Reformu Girişimi ile yaptığımız saha araştırması özelde kız çocuklar, genelde ise tüm çocukların yapılabilişlikleri öndeki engelleri 3 alanda ortaya koyuyor: Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk ve yapısal şiddet.

Pandemi sürecinde sadece köy okullarındaki çocuklar değil, İstanbul’un göbeğindeki pek çok çocuk bile erişim sorunu yaşadı. Okula gidememek birçok çocuk için yalnızca bilgiye değil, güvenli ve destekleyici alanlara erişimemekte anlamına geldi. Oyun oynamamak, akranlarıyla sosyalleşememek, hatta taşımalı sistemdeki çocuklar için yemeğe erişememek anlamına geldi. Bu durum da okul ve eğitim dediğimiz kavramları tüm çocuklar için yeniden düşünmemiz gerektiğini gösterdi.

Teknolojinin sorunları çözdüğü çok yer var ancak eğitimde temel sorun bu değil. Genel anlamda yoksulluk ve destekleyici kurum azlığı ailelerin belini büyüyor. Özellikle de büyük şehirlerde sorunlar büyüyor ve sonuçta kız çocukları için ailelerin “Ya evde otursun bize yardımcı olsun, ya evlensin ya da açık liseye gitsin” dediği bir noktaya gelindi maalesef. Okul nihayetinde bir güçlendirme aracı olmalı. Yol göstermeli. Temel bilgilerle kuşatmalı. Aynı zamanda sosyal-duygusal ve fiziksel gelişimi desteklemeli ve hatta aş, beslenme gibi ihtiyaçları karşılayarak bütüncül gelişimi desteklemeli.

Pandemi hepimize bunun önemini gösterdi. Artık eğitimin tanımını yalnızca akademik bilgi olmaktan çıkartıp çocukların tüm gelişim ihtiyaçlarını merkeze almalıyız.

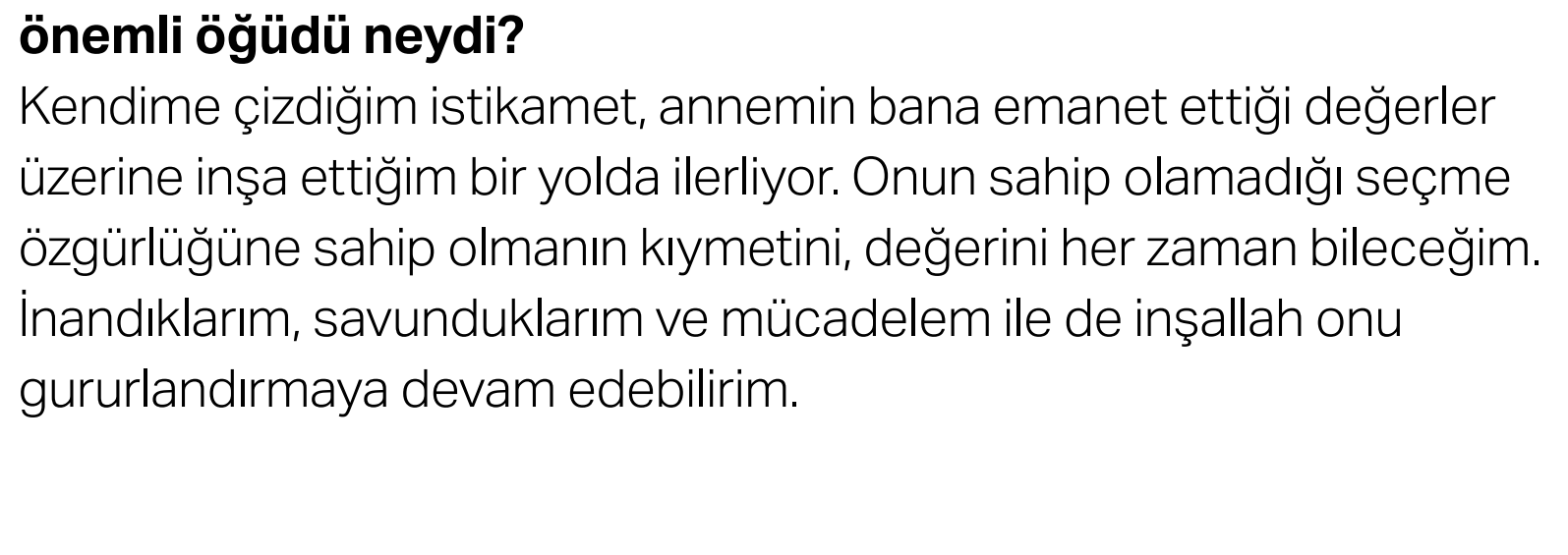
Diploma ancak yetkinliklerle anlam kazanıyor. Çocukları güçlendirmek zorundayız. Derdimiz onlara güvenli alanlar açmak. Bunu da tek başımıza değil, yol arkadaşımız olan onlarca sivil toplum örgütünün ortaklaşa kararları ile birlikte tasarlayıp modelleyerek yapmayı hedefliyoruz.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nda “Suna’nın Kızları” ilk Çocuk Forumu’nu da düzenledi. Bu forumda çocuklar kendilerini dilediklerince ifade ettiler. Karar alma süreçlerinde en çok şikâyet ettikleri konu ne oldu?

Bu, bizim “çocukların kararlara katılımı” prensibimizin bir parçası. TEGV, ki annemin ilk büyük sosyal sorumluluk meselesidir, bize öğrenim türlerinde çocuklara bu işe el atma imkânı sağladı. Zeyrek Öğrenim Birimi’nden üç ayrı yaş grubundan çocuklar gelip oturduklar. Evde fikirleri soruluyor mu? Okulda kararlara katılımları var mı? Oyunda, kendi aralarında nasıl bir süreç işletiyorlar? Anlattılar ve çok şaşırtıcı, umut verici şeyler duyduk. Özetle:

» Kendi fikirleri sorulsun istiyorlar.
» Kız/oğlan çocuk ayrımının artık biteceğine inanıyorlar.
» Ortaokul/lise çağına yaklaşanlar daha küçük şehirlerde okumak istiyorlar.
» Tartışmasız hepsi daha çok park ve oyun alanı istiyorlar.
» Sokakta oyun oynarken kendi aralarında oylama yapıyorlar.
» Ama örneğin kız çocuklar okulda sınıf başkanı olmak için aday olmuyor, hep başkan yardımcısı oluyorlar.
» Kız çocuklar sınıfta sorunun yanıtını bilseler bile, yanlış olur alay ederler diye el kaldırmıyorlar. Ama sonucu deftere yazıp öğretmene gösteriyorlar.
» Kendileri ile ilgili kararlarda ailede söz hakları var. Ama ailenin toplu kararlarında da sözleri ciddiye alınıyor istiyorlar.

Biz bu forumdan çok şey öğrendik. Yıl boyunca da yeni forumlar düzenlemeye devam edeceğiz.

Anneleriniz sizin için ve inatçı kişiliği en bilinen iki özelliği. Notlarınız sizin için ise şöyle dediğini biliyoruz: “Yakınlarım kişiliği, kararlılığı, inadı ve yaşam felsefesiyle bana benzetiyorlar. İpek; bağımsız düşünen, kendi geleceğini belirleyen, insanlarla son derece olgun ve kendine özgü bir iletişim kuran bir genç kız oldu. Onda gençliği ve bende olmayan ‘seçme özgürlüğünü’ görüyoruz. Bana gurur veriyor.” Siz kendinizi Suna Kırac ile en çok hangi konularda benzer görüyorsunuz?

Annem çok mücadeleci, bir o kadar sabırlı ve ileri görüşlü bir kadındı. Tabuları yıkan, sözünü esirgemeyen, vazgeçmeyen, ısrar eden taraflarının yanında çok ama çok iyi bir insandı. Bu ülkede, bu ülkenin çocuklarına, geleceğine inancı tamdı. Çok iyi bir insan nasıl olunurun karşılığıdır benim için annemin hayat yolculuğu. Onun attığı tohumlar, başlatıldığı, başardıkları yıllar boyunca hatırlanacak. Ben de kendi yolculuğumu annemin emanet ettiği değerler üzerine inşa ediyordum ve onun izinde yürüyordum. Ve aynı onun ben de gördüğü gibi, tüm kız çocuklarda seçme özgürlüğünü görmeyi hayal ediyordum. Bu konuda da onun kadar inatçı davranacağım!

Koç Holding’de 6 yıldır yönetim kurulu üyesi olarak görev yapıyorsunuz. Annenizin vefatının ardından sorumluluklarınız nasıl değişti?

Tabii ki yükümlülüklerim ve sorumluluklarım arttı. En iyi şekilde yerine getirebilmek için elimden geleni yapacağım. Koç Topluluğu farklı sektörlerde faaliyet gösteren, 100 yaşına yaklaşan bir Topluluk.

Kuzenim Ömer Kaş’ın başarılı liderliğinde profesyonel yönetim kadromuz işlerimizi çok iyi yönetiyor.

Ben de gerek ailemizin bir ferdi olarak, gerekse de son 6 yıldır Koç Holding yönetim kurulu üyesi olmam sebebiyle işlerimizi

çok daha yakından takip ediyorum. Ancak elbette annemin vefatı sonrasında ödevlerim ve sorumluluklarım çok arttı. Önümüzdeki dönemi artan sorumluluklarla paralel olarak işlerimizle ilgili bir “öğrenme ve derinleşme” süreci olarak gördüğümü söyleyebilirim.

Ve bugün “Ömrümden Uzun İdeallerim Var” diyen anneniz Suna Hanım’a ne söylemek istediniz, annenizin size bıraktığı en önemli öğüdü neydi?

Kendime çizdiğim istikamet, annemin bana emanet ettiği değerler üzerine inşa ettiğim bir yolda ilerliyorum. Onun sahip olmadığı seçme özgürlüğüne sahip olmanın kıymetini, değerini her zaman bileceğim. İnadıklarım, savunduklarım ve mücadelemlerim ile de inşallah onu gururlandırmaya devam edebilirim.